

JAARGANG 9
EDITIE 3
2022/2023

LISA Law & ICT
Students' Association

ECONOMIE & IT-RECHT

E-MAGAZINE

Hoofdredacteur
Anniek Bos

Redacteur/Secretaris
Yong Hui Zhou

Redacteur
Resa van Westering

Vormgever
Kirsten Brandsma

NORD

Voorwoord

Voorwoord **Hoofdredacteur**

Beste lezer,

In de dynamische wereld van vandaag raken economie en IT-recht steeds meer met elkaar verweven. De opkomst van digitale technologieën heeft niet alleen de manier waarop we geld verdienen veranderd, maar heeft ook geleid tot complexe juridische vraagstukken en uitdagingen. Ik wil mijn commissie bedanken voor hun inzet voor de redactiecommissie dit jaar en wij presenteren u het E-magazine met de titel 'Economie& IT-recht'.

In het eerste artikel van dit magazine gaan we dieper in op het fenomeen 'influencers' en onderzoeken we de juridische aspecten rondom hun activiteiten. In artikel twee duiken we in de opwindende wereld van NFT's (Non-Fungible Tokens), waarbij we zowel de technologie als de juridische implicaties van deze digitale activa bespreken. Voor dit magazine hebben wij een interview met Michel van der Plas, die ons inzicht biedt in zijn promotieonderzoek over FinTech en hoe deze opkomende sector het traditionele financiële landschap verandert. Verder spreken wij in dit magazine alumnus Job Homan. Hij deelt zijn ervaringen bij LISA en vertelt ons over de start van zijn carrière na het afronden van de master Ondernemingsrecht aan de RUG.

Met dit laatste magazine sluiten wij ook het vierde lustrumjaar van LISA af. Blik met ons terug op een geslaagde lustrumweek!

Ik wens u veel leesplezier en ik hoop dat u de artikelen net zo interessant vindt als ik!

Namens de redactiecommissie,

Anniek Bos
Hoofdredacteur

Inhoudsopgave

Finfluencers: nieuw fenomeen met veel risico's en weinig toezicht

5

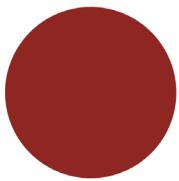
Interview met Michel van der Plas: Fintech

7

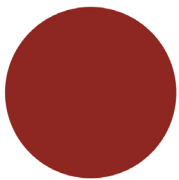
Interview met Job Homan

13

NFT in de huidige juridische wereld

17

LISA gaat kolossaal: een terugblik op de lustrumweek

23

Finfluencers: nieuw fenomeen met veel risico's en weinig toezicht

Steeds meer mensen beleggen, met name jongeren. 42% van de Nederlanders tussen de 18 en 30 jaar belegt en/of heeft cryptovaluta.¹ Tegenwoordig is niet meer de bank of vermogensbeheerder de belangrijkste informatiebron voor nieuwe beleggers, maar het internet. Inmiddels gaan steeds meer moderne beursadviseurs te werk via sociale media. Deze 'financial influencers', ook wel 'finfluencers', zijn actief op kanalen zoals YouTube, Facebook en Instagram en geven daar financieel advies. Aan de ene kant maakt deze ontwikkeling de wereld van beleggen toegankelijker, omdat nu sneller aan informatie gekomen kan worden en deze informatie vaak ook simpeler geformuleerd is. Aan de andere kant kunnen vraagtekens gezet worden bij de kwaliteit van de adviezen van deze influencers. Zij dekken zich in door te stellen dat zij geen financieel advies geven, maar slechts laten zien hoe zij beleggen.² Toch worden mensen beïnvloed door deze 'adviezen', vaak zonder volledig inzicht te hebben in de risico's die gepaard gaan met een bepaalde investering. Daarnaast is financieel advies dat voor de ene persoon werkt, mogelijk niet geschikt voor de financiële situatie van een ander. Het blindelings opvolgen van algemeen advies kan riskant zijn. Hoewel aan beleggen altijd risico's kleven, worden deze bij het volgen van finfluencers versterkt door het gebrek aan regelgeving en toezicht. Dit artikel richt zich op de vraag welk toezicht nodig is om de belegger te beschermen tegen de risico's van finfluencers. Daarbij wordt eerst ingegaan op het juridisch kader dat van toepassing is op finfluencers. Vervolgens wordt besproken wat voor toezicht al wordt uitgevoerd op dit gebied.

Ten slotte wordt gekeken of het al bestaande toezicht voldoende is of dat meer nodig is om beleggers te kunnen beschermen.

Het juridisch kader met betrekking tot finfluencers

Allereerst is het belangrijk te onderzoeken welke wetgeving van toepassing is op finfluencers. Hier is een onderscheid te maken tussen twee categorieën: reclamewetgeving en financiële regelgeving. Ten aanzien van de reclamewetgeving zijn de Nederlandse Reclame Code en de specifieke Code Sociale Media & Influencer Marketing van toepassing. Kort gezegd houdt deze regelgeving in dat reclame niet misleidend mag zijn. Bij influencer marketing betekent dit voornamelijk dat de reclame herkenbaar moet zijn, dus dat het duidelijk moet zijn dat de content in opdracht is gemaakt van de adverteerder.³ Daarnaast is de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken van belang, omdat misleidende reclame een vorm is van een oneerlijke handelspraktijk. Art. 6:193a BW bepaalt dat regelgeving over oneerlijke handelspraktijken van toepassing is op 'handelaren' of 'iemand die namens een handelaar handelt'.⁴ De vraag rijst of een influencer gekwalificeerd kan worden als een handelaar of iemand die namens de handelaar handelt. Volgens de Europese Commissie moeten influencers wel zo beschouwd worden, ongeacht het aantal volgers.⁵ Bovendien is er nog de nieuwe Mediawet, waarin sommige influencers worden verplicht zich bij het Commissariaat van de Media te registreren.⁶

Daarnaast kan overtreding van financiële regelgeving (in theorie) leiden tot zware sancties.

1 'Onderzoek jongeren en beleggen', rabobank.nl.

2 'Toezicht nodig op financiële influencers en 'hun matties'', fd.nl, 15 februari 2021.

3 'De juridische kant van influencer marketing', legal.areagris.nl, 30 april 2022.

4 J. Becker, 'Influencer marketing: een oneerlijke handelspraktijk?', dirkzwager.nl, 22 juni 2022.

5 Richtsnoeren met betrekking tot de uitlegging en toepassing van Richtlijn 2005/29/EG van het Europese Parlement en de Raad betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt (PbEU 2021, C 526/01).

6 Wet van 10 februari 2021 tot wijziging van de Mediawet 2008 in verband met aanscherping van de nieuwwedienstenprocedure, modernisering van procedures voor de benoeming van raden van toezicht en besturen, modernisering van het bestuur en verduidelijking van de positie van de Ster, alsmede technische verbeteringen onder meer in verband met taken van het Commissariaat voor de Media (Stb. 2021, 88).

De AFM kan bijvoorbeeld voor overtreding van de zorgvuldigheidsregels een boete van maximaal €1.000.000 opleggen.¹ Verder kan de AFM, zoals in het geval van Marry Plat, een last onder dwangsom opleggen.² Daarnaast is strafrechtelijke handhaving ook mogelijk, maar zal dit alleen worden ingezet bij praktijken die als oplichting of verduistering kunnen worden aangemerkt.³

De effectiviteit van het toezicht

Als laatste wordt besproken hoe effectief het hierboven beschreven toezicht is en of meer nodig is om beleggers effectief te kunnen beschermen. Hoewel brancheorganisaties zoals de Vereniging van Effectenbezitters pleiten voor extra toezicht en verscherping van regelgeving, en de toenemende invloed van influencers een punt van aandacht is voor de Europese financieel toezichthouder, de European Securities and Markets Authority, vindt de AFM de situatie nog niet zo vergaand dat wetgeving moet worden aangepast.⁴

Ondanks dat de AFM de activiteiten van finfluencers in het vizier heeft, biedt het huidige toezichtrechtelijke kader onvoldoende instrumenten om in alle gevallen efficiënt handhavend op te kunnen treden. Vooral op het gebied van crypto's is nog veel onduidelijk. Het is bijvoorbeeld nog niet geheel uitgekristalliseerd of crypto's als financieel instrument kwalificeren. Wel wordt een definitie gegeven in de Europese anti-witwaswetgeving, maar daarbuiten bestaat geen duidelijke afbakening van het begrip.⁵ Daarnaast ontbreken duidelijke richtsnoeren over wanneer op sociale media sprake is van slechts een beleggingsaanbeveling of wanneer iets kwalificeert als beleggingsadvies. Een beleggingsaanbeveling is voor het publiek bedoelde informatie en een beleggingsadvies heeft betrekking op een specifiek financieel in-

strument en is een gepersonaliseerde aanbeveling. Op sociale media is het onderscheid tussen een beleggingsaanbeveling of -advies niet altijd even duidelijk, omdat op sociale media zowel op een publieke als niet-publieke manier kan worden gecommuniceerd. Bij de traditionele media is dit een minder groot probleem, omdat hier vaak op een publieke manier wordt gecommuniceerd.⁶

Mogelijkheden die worden genoemd om de regels aan te scherpen zijn een verplicht certificaat van bekwaamheid, bescherming van de beroepstitel 'beleggingsadviseur' en het aanpakken van online platforms waarop advies wordt gegeven. Het verbieden van finfluencers gaat brancheorganisaties en de AFM te ver, omdat een voordeel van finfluencers is dat financiële kennis makkelijker beschikbaar wordt.⁷

Geconcludeerd kan worden dat de finfluencer een fenomeen is dat de aankomende jaren ongetwijfeld nog veel aandacht van de AFM zal krijgen. Het juridisch kader voor finfluencers is nog beperkt en het instrumentarium van de AFM schiet nog tekort om adequaat toezicht te kunnen houden. Het is dus belangrijk om financieel advies van finfluencers met een kritisch oog te benaderen en zelf onderzoek te doen voor het nemen van belangrijke financiële beslissingen. Het is ook een goed idee om meerdere bronnen van advies te raadplegen om een gebalanceerd perspectief te krijgen op financiële onderwerpen. Uiteindelijk is iedereen zelf verantwoordelijk voor zijn eigen financiële keuzes, maar de toezichthouders hebben de taak om het publiek te blijven informeren over de risico's en in te grijpen waar nodig.

Namens de redactiecommissie,

Resa van Westering

1 Art. 1:80 aanhef en sub b Wft jo. art. 1:81 lid 1 en 3 Wft jo. art. 20 Market Abuse Regulation.

2 Art. 1:79 lid 1 sub b Wft.

3 M.R. van der Sande en C. van der Meulen, 'Clicken over Finfluencers: Het toezichtrechtelijke kader voor financiële influencers', FRP 2022/2, p. 39-49.

4 M. Slegers en S. Motké, 'Als ook rapper Boef beleggingsadvies gaat geven', fd.nl, 12 februari 2021.

5 Brief van minister van Financiën van 17 oktober 2021 (Kamerstukken II 2020/21, 22112, nr. 3047), p. 8.

6 M.R. van der Sande en C. van der Meulen, 'Clicken over Finfluencers: Het toezichtrechtelijke kader voor financiële influencers', FRP 2022/2, p. 39-49.

7 S. Motké, 'Ondanks serieuze zorgen geen verscherpt AFM-toezicht op finfluencers', fd.nl, 21 december 2021.

Interview met Michel van der Plas: FinTech

Kun je jezelf voorstellen?

Ik ben Michel van der Plas. Ik ben nu ruim twee jaar bezig met mijn promotieonderzoek over FinTech. Ik zit bij de vakgroep Privaatrecht en Notarieel Recht. Dus mijn onderzoek is wat meer privaatrechtelijk ingestoken. Ik geef ook onderwijs; ik geef het vak Burgerlijk Recht 1. Ik woon in Groningen nu. Ik heb aan de UvA gestudeerd, bachelor en een master Privaatrecht. Ik heb in Leiden daarna nog een master Financieel Recht gedaan. Dat komt ook wel van

pas tijdens mijn onderzoek naar FinTech. Daar komt zowel privaatrecht als financieel recht naar voren. Daarnaast ook IT-rechtelijke richtlijnen, maar ik heb geen specifieke IT-recht studie gedaan.

Je hebt gestudeerd aan de UvA en in Leiden, maar hoe ben je dan bij de RUG terechtgekomen?

Ik was dus na het schrijven van mijn scriptie op zoek naar een promotieplek en deze vacature was er voor promovendus FinTech consumentenrecht. Wat bij mij heel erg aansloeg omdat het gewoon heel goed aansloot op mijn interesses, scriptie en master. Daar heb ik dus op gesolliciteerd en ik ben aangenomen. Dat is eigenlijk hoe ik hier terecht ben gekomen. Mijn promotoren zijn Olha Cherednychenko en Charlotte Pavillon en ik had ook heel veel gelezen van het werk van Olha. Daardoor was het een hele goede match.

Wat trok je eigenlijk zo aan in het onderwerp van FinTech?

Om heel eerlijk te zijn, wist ik nog niet veel van FinTech af toen ik solliciteerde. Ik wist wel dat het heel erg in opkomst was. Ik associeerde het een beetje met trends zoals crypto's, maar toen ik eenmaal langer bezig was kwam ik erachter hoe interessant het gebied is. Ik vind het eigenlijk vooral juridisch heel erg interessant.

Wat is FinTech?

FinTech staat voor financiële technologieën en het is het erkende begrip als je het hebt over de opkomende en diverse sectoren van digitale financiële dienstverlening. Je kan bijvoorbeeld denken aan crypto's en mobiel betalen, maar ook aan de beleggingsapps die heel erg populair zijn geworden. Waarschijnlijk hebben jullie daar ook heel vaak reclames over voorbij zien komen, ik in ieder geval wel. Je kan ook denken aan nieuwe credit scoring-technieken, dus dan gaat het over het gebruik van alternatieve data in de financiële sector om te beoordelen of je in aanmerking komt voor een lening. Voorheen werd je kredietwaardigheid vooral beoordeeld op je historie aan kredietverlening en of je in het verleden je lening hebt terugbetaald. Maar op die manier sluit je veel mensen uit van kredieten, omdat bijvoorbeeld jongeren nog weinig geschiedenis hebben met kredietverlening. Maar met deze alternatieve credit scoring-technieken kun je bijvoorbeeld op basis van iemands digitale voetafdrukken toch beoordelen of iemand in aanmerking moet komen voor een lening of niet. Het is allemaal gebaseerd rondom telecommunicatie met digitale technologieën, zoals Big Data en mobiele netwerken en smartphone applicaties die verbonden zijn aan cloud computing enzovoort. FinTech is eigenlijk heel erg breed en divers, dus daarom is dat best wel moeilijk om dat zo samen te vatten en uit te leggen.

“FinTech zou ervoor zorgen dat mensen die voorheen verstoken waren van financiële dienstverlening nu ook toegang zouden krijgen tot bijvoorbeeld kredietverlening.”

Toen ik begon met het helder krijgen van het begrip FinTech begon ik met veel literatuur uit het bedrijfsleven en van business schools. Die literatuur was lange tijd de dominante stroming van hoe je FinTech moet duiden. FinTech zou ervoor zorgen dat mensen die voorheen verstoken waren van financiële dienstverlening nu ook toegang zouden krijgen tot bijvoorbeeld kredietverlening. FinTech zou ook zorgen voor disintermediation, wat betekent dat banken niet meer nodig zouden zijn. Pas recentelijk is er vanuit de sociologische en rechtswetenschappelijke hoek aandacht voor FinTech. Vooral ook voor de risico's, zoals discriminatie- en privacyproblematiek. Over die nieuwe risico's komt nu pas meer aandacht, deze risico's staan ook centraal in mijn onderzoek.

Werken die alternatieve credit scoring-technieken met algoritmen?

Voorheen werden algoritmen ook al gebruikt, maar nu wordt dit aangevuld met extra data. Over je kredietwaardigheid valt van alles af te leiden uit bijvoorbeeld je online surfgedrag en je woonplaats. Je voelt al wel dat dat zou kunnen leiden tot problemen. Je gaat er toch vanuit dat je in je eigen omgeving privacy hebt. Als je bijvoorbeeld je Klarna-rekening niet betaalt, kan dat gevolgen hebben voor je credit score. Maar je online gedrag zou je ook kunnen manipuleren, zodat je meer kredietwaardigheid zou krijgen.

“Als je bijvoorbeeld je Klarna-rekening niet betaalt, kan dat gevolgen hebben voor je credit score.”

Wat is de wettelijke basis om in te grijpen op die privacy?

Dit raakt natuurlijk aan Big Data. In grote mate is het zo dat je telkens toestemming geeft aan een website om gegevens te verwerken in de vorm van cookies bijvoorbeeld. Dat zorgt dus al voor een grondslag om bepaalde gegevens te verwerken. Bij dit soort praktijken zijn er echter zoveel verschillende actoren betrokken dat het bijna onmogelijk is om toezicht te houden op wie zich houdt aan de AVG. Dat is ook de reden waarom rechtswetenschappers vooral inzetten op andere regelgeving, zoals consumentenrecht en financieel toezicht om alsnog een juridische basis te hebben om bepaalde FinTech problemen aan te pakken.

Wat zijn dan precies de risico's van FinTech?

De risico's van FinTech zijn samengevat dat consumenten worden getarget op basis van hun 'persuasion profile', bijvoorbeeld gepersonaliseerde advertenties voor beleggingsapps. Maar ook, als je zo'n app gebruikt, dat je een bepaalde kant op kan worden gestuurd op zo'n beleggingsapp op basis van Big Data waarmee je profiel in kaart is gebracht. Daardoor weet de app welke pushnotificatie bij iemand zou werken of hoe de vormgeving van de app eruit moet zien om iemand over te halen om te beleggen. Het probleem is dan dat je wordt aangestuurd om maar te blijven investeren in risicovolle producten. Nog een risico is dat het vanwege digitalisering veel makkelijker is om de kosten verborgen te houden. Heel veel beleggingsapps adverteren bijvoorbeeld met "gratis" of "zero commission", maar ergens in de algemene voorwaarden is verstopt dat het toch geld blijkt te kosten. Daarnaast betaal je in de vorm van gegevens, dit zijn indirecte kosten. Je betaalt tegenwoordig op bijna alle platforms met persoonsgegevens, waardoor die platforms weer meer weten over je gedrag. De reclames worden ook heel erg getarget op de jongere generatie, omdat zij zich minder bewust zijn van de risico's. De beleggingsapps worden ook ontworpen als een spelletjesachtige omgeving, waardoor jongeren zich niet meer realiseren dat ze werkelijk geld uitgeven.

Welk toezicht is er op dit gebied?

De toezichthouders zijn alleen bevoegd wat betreft hun eigen terrein. De AFM houdt toezicht op de financiële regelgeving en kijkt bijvoorbeeld naar de passendheidstoets en of informatie tijdig en voldoende wordt verstrekt. Maar de AFM kijkt niet of de FinTech in kwestie wel conform de AVG handelt en focust ook veel minder op de manier waarop de app is vormgegeven. Zij kijken niet naar of de vormgeving geen agressieve handelstechniek is. Dat ligt meer op het bordje van de ACM. En de privacytoezichthouder kijkt naar de naleving van de AVG. Iedereen is op die manier belast met maar een klein stukje van het toezicht. Daarbij is er ook een tekort aan toezichthouders. Ook zijn veel FinTech bedrijven in het buitenland gevestigd, bijvoorbeeld bedrijven in Cyprus die zich richten op Nederlandse consumenten. De 'home state' toezichthouder is dan bevoegd, ondanks dat de Nederlandse consument door die bedrijven getarget wordt. Het toezicht is daardoor erg versnipperd en iedereen heeft zijn eigen regelgeving; er is geen holistische aanpak. Er wordt daarom opgeroepen tot meer samenwerking tussen toezichthouders. Zij werken ook wel samen, maar wanneer gekeken wordt naar wat er mis gaat, blijkt dit toch nog onvoldoende.

Heeft de wetgeving dan wel genoeg waarborgen?

De Richtlijn oneerlijke handelspraktijken bijvoorbeeld bevat belangrijke waarborgen. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat de consument niet wordt blootgesteld aan allerlei oneerlijke handelspraktijken. Mijn conclusie is dat deze richtlijn wel goed rekening houdt met digitale fenomenen, zoals een spelletjesachtige omgeving op een beleggingsapp of het feit dat FinTech op basis van je gegevens je toch manipuleert. De OHP-richtlijn bevat op papier voldoende waarborgen. Je mag bijvoorbeeld de consument niet ongepast beïnvloeden, maar het lijkt mij zeker ongepaste beïnvloeding wanneer beleggen een spelletje lijkt of

wanneer je kunt beginnen met nepgeld en op dezelfde app zo over kunt gaan op echt geld. Dat kan allemaal niet door de beugel als je dit toetst aan professionele toewijding of aan agressieve handelspraktijken. In de literatuur heeft men toch gauw de neiging om te zeggen dat de wetgeving verouderd is, omdat het tot stand is gekomen in het tijdperk voor digitalisering. Ik ben nog niet klaar met mijn onderzoek, maar het lijkt toch alsof de huidige wetgeving voldoende waarborgen biedt. Er is vooral een handhavingsgebrek, de handhaving schiet tekort. Het is vaak een eerste reflex dat wordt geroepen dat de wetgeving niet voldoende is terwijl het probleem ligt bij de handhaving.

"Het is vaak een eerste reflex dat wordt geroepen dat de wetgeving niet voldoende is terwijl het probleem ligt bij de handhaving."

Vind jij dan ook dat er geen nieuwe regelgeving nodig is?

Daar ben ik nog niet helemaal over uit. Aan het einde van m'n onderzoek zal ik een overzicht hebben van de leemten en de knelpunten in het juridisch kader. Maar de regelgeving die van toepassing is op alleen al beleggingsapps bestaat uit wel 20 verschillende richtlijnen en verordeningen. Je hebt de Richtlijn elektronische handel, de Dienstenrichtlijn, de P2B-verordening etc. en binnenkort komen de Digital Markets Act en Digital Services Act daarbij. Mijn conclusie over de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken was dat alleen die richtlijn al zoveel van de risico's adresseert, dus met al die andere regelgeving kan ik het me bijna niet voorstellen dat er nog leemten zijn. Mensen hebben eigenlijk niet meer het overzicht welke regels allemaal van toepassing zijn. Ik hoop dat ik met mijn proefschrift daarin kan voorzien, dat in een boek gelezen kan worden wat het juridisch kader is en hoe die regelgeving tot elkaar in verhouding staat.

"Mensen hebben eigenlijk niet meer het overzicht welke regels allemaal van toepassing zijn."

Dat deze regelgeving vooral afkomstig is van de Europese Unie zorgt ook weer voor problemen. Aan de ene kant heb je bijvoorbeeld de AVG waarin wordt voorzien in een eerlijkheidstoets. Als aan de AVG is voldaan, mag je dan ook nog toetsen aan de eerlijkheid die is neergelegd in de OHP-richtlijn bijvoorbeeld? Voor beleggingsdienstverlening heb je dan weer de MiFID II (Markets in Financial Instruments Directive) waarin je allemaal verplichtingen vindt over hoe consumenten moeten worden behandeld. De beleggingsonderneming moet dan een passendheidstoets doen: is de dienstverlening op zo'n app wel passend voor de consument? En is een bepaald financieel product wel passend voor de consument? Als zo'n FinTech dan heeft voldaan aan de MiFID, mag je dan ook toetsen aan de algemene regelgeving van het consumentenrecht, zoals de OHP-richtlijn? Dat zijn juridische vragen die opkomen, omdat het juridisch kader zo versnipperd is en de verhoudingen tussen richtlijnen nog ondui-

delijk zijn. En in hoeverre is er dan nog ruimte voor het Nederlandse privaatrecht, zoals de bijzondere zorgplicht? Als dan is voldaan aan alle Europese regelgeving, kan daar dan nog aan worden getoetst? De verhouding tussen nationaal en Europees recht is ook complex. Voor de beleggingsplatforms zelf is het soms ook niet meer te overzien, dat kan ik ze soms niet verwijten. Het feit dat ik hier promotieonderzoek naar moet doen, zegt al genoeg over hoe ondoenlijk het is voor FinTech om aan alle regelgeving te voldoen. Daarom wordt ook massaal regelgeving geschonden, ook de financiële toezichtregelgeving. Dat vind ik dan wel kwalijker dan dat ze niet voldoen aan een willekeurige richtlijn.

Is er vanuit Europa ook een orgaan dat zich bezighoudt met toezicht?

Ja, bijvoorbeeld de EBA (European Banking Authority) en de ESMA (European Securities and Markets Authority). Die instantiesvaardigen soft law uit, dus die geven handvatten voor nationale toezichthouders hoe ze bepaalde risico's moeten aankaarten. Dat maakt het ook weer ingewikkelder: je moet zowel aan de tekst van de richtlijn als de soft law toetsen. De ESMA heeft dan vooral financiële belangen op het oog en minder de privacyproblematiek. Daar moet de soft law van de Europese privacytoezichthouder weer voor worden geraadpleegd. Theoretisch zit het allemaal goed, maar toch gaat het mis en dat komt met name door een gebrek aan handhaving en een gebrek aan kennis over hoe alle regelgeving zich tot elkaar verhoudt. En vanwege digitalisering is het heel makkelijk om aan toezicht te ontkomen. Bijvoorbeeld een beleggingsapp die hele kortdurende advertentiecampagnes voert op sociale media, waarbij het maar voor een dag te zien is. Dan is het voor een toezichthouder bijna onmogelijk om binnen een dag die beleggingsonderneming te laten stoppen met de campagne vanwege dat vluchtige karakter van het internet.

"Er is niet zozeer een gebrek aan kennis van technologieën, maar meer een gebrek aan kennis over de manier waarop ze worden gebruikt."

Is er ook een gebrek aan kennis van de technologie?

Dat ook, maar wat vooral gebeurt bij toezichthouders, en dit is meer mijn mening en niet echt een wetenschappelijke opvatting, is dat ze bang zijn om technologische innovaties te beperken. Ze willen niet te streng zijn, want er is ook een publiek belang gemoeid met FinTech en alle innovaties in de financiële sector. Er is niet zozeer een gebrek aan kennis van technologieën, maar meer een gebrek aan kennis over de manier waarop ze worden gebruikt. Ik lees nu een boek van professor Shoshana Zuboff en zij zegt dat het probleem niet zozeer de technologie is, maar de manier waarop grote bedrijven daarmee omgaan. Ze zijn constant gegevens aan het vergaren voor profiling etc.

Kunnen wij onszelf beschermen tegen FinTech?

Een paar jaar geleden konden we misschien nog zeggen 'neem dan geen FinTech-diensten af'. Inmiddels is FinTech niet meer een hype of trend maar is het verspreid over de gehele financiële sector. Grote banken zijn ook samenwerkingsverbanden aangegaan met FinTechs. Nou, hoe bescherm je je dan? In de eerste plaats ben je wel afhankelijk van de toezichthouder die wetsovertredingen aanpakt en moet je hopen dat ze bijvoorbeeld vergunningen intrekken. Het is alleen niet heel realistisch om aan te nemen dat alle regelgeving wordt gehandhaafd. Het tweede beschermingsmechanisme is de mogelijkheid om een civiele procedure te starten, bijvoorbeeld als de consument grote verliezen heeft geleden als gevolg van het overtreden van de wetgeving door de FinTech. Dan is het misschien het proberen waard om de FinTech aansprakelijk te stellen. Omdat FinTech een manifestatie is van de platformeconomie, heb je het over risico's rondom gegevensverwerking, profiling en manipulatie. Daar is het probleem dat je als consument weinig middelen hebt om je daartegen te beschermen. Het enige wat misschien helpt, is dat

je je bewust bent van het feit dat je gedrag de hele dag door wordt gemonitord en eventueel wordt gemanipuleerd, waardoor bijvoorbeeld je credit score omlaag wordt gebracht. Je kan je bijna niet verzetten tegen al die nieuwe digitale datagedreven handelspraktijken. Er wordt ook wel gesproken over digitale asymmetrie, waardoor we naar een nieuw concept van kwetsbaarheid moeten. Eigenlijk is iedereen kwetsbaar, omdat je veel niet weet en je je ook niet goed kan verzetten als consument ten opzichte van FinTech.

Je kan je bijna niet verzetten tegen al die nieuwe digitale datagedreven handelspraktijken.

Toezichthouders informeren consumenten ook wel over de risico's, maar consumenten lezen echt niet alle publicaties. Er wordt heel algemeen gewaarschuwd, bijvoorbeeld ook voor gamification, maar je kan je afvragen hoe effectief dat is. Eigenlijk helpt het niet veel om mensen te informeren over risico's, want als je wordt gewaarschuwd en je weet het, dan kun je er alsnog niet veel tegen doen. Er moet iets anders gebeuren, zoals goedkeuring van algoritmes voordat ze worden gebruikt, in plaats van alleen maar meer informatie verstrekken. Ik weet niet of de gemiddelde persoon al die informatie ook echt leest.

We zijn best wel negatief geweest over FinTech met al die risico's...

Ik begon met de belofte rondom FinTech en het positieve eraan is dat het veel makkelijker is om via een app te beleggen en leningen af te sluiten. De negatieve kant aan de laagdrempeligheid is dat je soms niet meer door hebt dat je echt geld aan het uitgeven bent. Daarom pleit ik er ook wel voor om meer drempels op te werpen. Ik weet niet precies hoe, maar ik vraag me af of gokwetgeving misschien ook van toepassing is op beleggen, want veel mensen beleggen eigenlijk om te gokken. Zij zijn niet zozeer bezig met het opbouwen van vermogen maar meer met speculeren. Beleggen is eigenlijk bijna niet meer te onderscheiden van gokken.

Leuke boekentip

Shoshana Zuboff, *The Age of Surveillance Capitalism*. Dit boek zou ik echt willen aanraden, want het beschrijft heel gedetailleerd hoe de opkomst van de grote big tech-bedrijven is gegaan en hoe het een business model is geworden om gegevens te verwerken.

Heb je nog plannen voor de toekomst?

Als ik onderzoek nog steeds leuk vind hierna, lijkt het me leuk om verder te gaan in de rechtswetenschap. En anders ligt het voor de hand om in de advocatuur te werken, maar ik ben nog niet echt bezig met toekomstplannen en focus me nu op mijn proefschrift. Ik weet niet zeker of ik geschikt zou zijn om hoogleraar te worden en of ik het zo ver zou kunnen schoppen.

Leuke serietip

Black Mirror: hele dystopische verhalen over wat er in de toekomst zou kunnen gebeuren met al die nieuwe technologie. Soms lijkt het alsof we inderdaad toegaan naar die dystopische situaties. Bijvoorbeeld dat constant je online surfgedrag in de gaten wordt gehouden is best wel eng soms.

Namens de redactiecommissie,

Resa van Westering en **Anniek Bos**

Interview met: Job Homan

Kun je jezelf voorstellen?

Mijn naam is Job Homan. Ik ben van 2016 tot en met 2022 actief geweest bij LISA. Ik heb de redactiecommissie gedaan. Daarnaast heb ik in het bestuur gezeten en heb ik 3 jaar RvT gedaan. Het grootste deel van mijn actieve leven bij LISA zat ik bij de RvT. Daar gaf ik zowel gevraagd als ongevraagd advies. Sinds oktober ben ik aan het werk. Eerst werkte ik op kantoor als juridisch medewerker bij Bout en sinds februari ben ik daar advocaat. In mijn vrije tijd vind ik het gezellig om een biertje te drinken met vrienden. Ik vind het ook leuk om muziek te luisteren op de platenspeler. Ik probeer ook te lezen, maar doordat ik dat overdag ook al zo veel doe, kijk ik toch nog vaak een serie op de bank. Aan mijn hobby's is wel te zien dat ik nog maar net student af ben.

Merk je op je werk of in de eerdere zoektocht naar een baan voordeel van het feit dat je commissies gedaan hebt?

Je merkt zeker voordeel aan het feit dat je commissie hebt gedaan. Ik ben zowel actief geweest bij LISA als bij TBR. Daarvan heb ik

niet zozeer direct voordeel gehad, maar ik merk wel wanneer je actief bent, dat je veel mensen ontmoet. Het klinkt cliché, maar je ontwikkelt ook echt wel je vaardigheden. Afgelopen zomer sprak ik iemand in de trein die ik kende uit mijn bestuursjaar bij LISA. Zij vertelde mij dat er vacatures open stonden bij het kantoor waar zij werkte. Dan moet je nog steeds solliciteren et cetera, maar het is wel een goede binnenkomer. Je laat ook zien dat je actief, ondernemend en enthousiast bent doordat je actief bent geweest. Je laat zien dat je het leuk vindt om dingen aan te pakken. Ik weet niet of het de weg naar succes is als je door de commissies 20 jaar over je bachelor doet, maar een combinatie is zeker aan te raden. Ik denk niet dat 'het staat mooi op je cv' de reden moet zijn om een commissie te doen. Puur en alleen aan de functies heb je niet zo veel. Maar als jij je kansen pakt, veel vaardigheden leert en je netwerk opbouwt, dan heeft een commissie enorm veel toegevoegde waarde.

Hoe kijk je terug op je tijd bij LISA?

Ik ben nog met enige regelmaat te vinden bij borrels in de Oblomov, dus ik denk dat dat genoeg zegt over hoe leuk ik het vond. Het risico aan werken in de stad is natuurlijk dat je blijft hangen. Het wordt steeds minder, maar het lustrum was wel een uitzondering. Het lustrum moest ik meepakken voor zover ik de kans had. Nu ken ik ook nog veel mensen bij de vereniging, maar dat zal ook veranderen. Anders word je de oude gek of een soort van eeuwige student die nog langs komt. Vaak ben je er op donderdag, maar moet je vrijdag wel gewoon weer naar het werk. Ik drink nu dan ook, tijdens dit interview, een Grolsch Weizen 0.0, echt een aanrader.

Welke master heb je gedaan en hoe heb je die keuze gemaakt?

Ik heb de master ondernemingsrecht gedaan. Daarvoor deed ik de bachelor IT-recht. Ik wist al voordat ik ging studeren dat ik die bachelor wilde doen, dat gaf ook de doorslag om in Groningen te gaan studeren. De vakken van Nederlands recht voelden toch wat stoffiger. De master ondernemingsrecht ben ik vervolgens gaan volgen. Ik twijfelde nog wel om de IT-recht master te doen, maar heb toch gekozen voor ondernemingsrecht. Ondernemingsrecht voelt ver van je bed, maar het is wel een goede basis. Je leert veel dingen die ook bij kleinere bedrijven van toepassing zijn. Ondernemerschap zie ik toch ook wel als de basis van onze samenleving. Ik vind ondernemen ook wel heel leuk, dus ondernemers zou ik graag willen bijstaan.

Hoe ben je bij Bout Advocaten terechtgekomen?

In de zomer toen ik mijn scriptie aan het schrijven en afschrijven was, kwam ik iemand tegen in de trein. Zij had bestuur gedaan bij TBR. Ik had op dat moment nog niet gehoord van Bout Advocaten, moet ik eerlijk zeggen. Ik ben in juni met mijn scriptie begonnen en eind augustus heb ik deze ingeleverd. Eind juli heb ik gemaïld of het zin had om al te solliciteren, ondanks dat ik nog niet afgestudeerd was. Ik mocht solliciteren en dat klikte.

Wat zijn interessante onderwerpen waar je je mee bezig houdt?

Ik werk vrij veel met faillissementen. Ongeveer de helft van mijn tijd werk ik voor en met curatoren. Daarnaast ben ik werkzaam binnen een vrij brede civiele praktijk. Dat gaat van burenruzies over bomen tot problemen met energieleveranciers. Ik houd mij nu bezig met van alles en nog wat, het is erg divers en dat maakt het leuk. Ik weet aan het begin van de week niet hoe mijn week eruit gaat zien. Op dit moment

ben ik advocaat-stagiair. Daar komt nog een beroepsopleiding bij kijken. Gemiddeld één keer in de drie weken ga ik een volle dag naar Zwolle. Daar leer je voornamelijk soft skills. Vroeger had je echt weer vakken zoals op de universiteit. Nu leer je hoe je je presenteert in de rechtbank en hoe je een processtuk opstelt. Het is erg praktijkgericht, dat vind ik wel heel fijn. Dit wordt nog wel anders, ik ga nog wel inhoudelijk bezig binnen de opleiding. Het zijn vooral praktische handvatten om een goede advocaat te worden, naast dat je na de master geleerd hebt om een goede jurist te worden. Tijdens de opleiding op de universiteit heb je qua praktijk alleen de studentenrechtbank. Dit is echt heel leuk, maar uiteindelijk vooral een toneelstukje. Daarom raad ik ook absoluut een stage aan. Ik heb zelf twee maanden stage gelopen bij KienhuisHoving en daar vervolgens een half jaar gewerkt als werkstudent. Dan heb je toch al wat ervaring, zodat je niet alles vanaf 0 hoeft te leren. Ik ben naar Twente gegaan en daar heb ik heel veel geleerd, dus je hoeft echt niet per se naar de Zuidas.

Wat vind je het leukste aspect aan je huidige baan?

De diversiteit, dat elke dag en week er anders uitziet. Wat ik erg plezierig vind aan ons kantoor is dat wij doen aan gefinancierde rechtsbijstand. Mensen die het eigenlijk niet kunnen betalen, kunnen dan toch bij ons terecht. Ik vind het mooi dat je die mensen kan helpen, ook omdat ze het vaak hard nodig hebben.

Hoe zie jij de toekomst voor je?

Ik hoop over tien jaar nog steeds advocaat te zijn bij een leuk kantoor. Ik denk dat Bout dat is en blijft. Ik wil mezelf blijven uitdagen en leuke dingen blijven doen.

Wist je al lang dat je advocaat wilde worden?

Ik dacht voor mijn studie al wel dat ik advocaat wilde worden, maar ik wist het nog niet zeker. Tijdens de studie ben ik best wel gaan twijfelen. Veel mensen die met de rechtenstudie beginnen, gaan erin met het idee dat ze de nieuwe Harvey Specter worden. Uiteindelijk voel je je een soort fraudeur als Mike Ross en word je maar meester in de rechten. Nee, flauwekul, maar je gaat toch twijfelen wanneer je erachter komt dat er veel dingen zijn die je kan doen. Het was voor mij heel nuttig om mee te gaan naar kantoorbezoeken. Aan het einde van mijn studie kwam steeds meer dat besef dat ik advocaat wilde worden. Ik ben nu ook een aantal maanden bezig en merk wel dat het bij me past.

Heb je in de advocatuur ook bepaalde periodes waarin het drukker is?

Dat valt wel mee. Ik kan me voorstellen als er bijvoorbeeld wetswijzigingen zijn dat het drukker is rond 1 januari en 1 juli, omdat mensen nog net iets onder de oude wet geregeld willen hebben of juist onder de nieuwe wet.

Wat zou jij mensen die dit lezen willen meegeven?

Doe commissies, doe besturen, leef het studentenleven. Je studententijd is een mooie tijd, maar wel als je zelf het zo maakt. Alles wat je erin stopt, krijg je er ook weer uit.

Namens de redactiecommissie,

Resa van Westering en **Anniek Bos**

Stibbe

Connect to grow.

Bij Stibbe geloven we erin dat je verbinding moet maken om verder te komen. Verbinding met de wereld om je heen, met collega's en cliënten, hun markten en ambities. Die verbinding en het bundelen van ambities versterken elkaar. Zo helpen we onze mensen en opdrachtgevers te groeien. Samen kom je verder, professioneel maar ook persoonlijk.

Een stage die je nooit zult vergeten? Kom stage lopen bij Stibbe, in **Amsterdam** of **Londen**! Als derde- of vierdejaarsstudent kun je bij Stibbe de (fiscale) advocatuur of het notariaat komen verkennen. Een stage duurt twee of drie maanden. Je doet veel praktische ervaring op. Je woont zittingen en praktijkgroepbesprekingen bij, helpt bij het voorbereiden van processtukken, het beantwoorden van rechtsvragen, het vervaardigen van conceptbrieven aan cliënten, advocaten en wederpartijen. Ook doe je literatuur- en jurisprudentieonderzoek. En natuurlijk zijn er kantooruitjes en andere momenten van ontspanning.

Wil jij tijdens je master ervaring opdoen? Of wil je tijdens het schrijven van je masterscriptie je ook meteen oriënteren op de toekomst? Kom in dienst als juridisch-assistent. Voor minimaal drie maanden ga je twee of drie dagen per week bij ons aan de slag. Je werkzaamheden zijn te vergelijken met die van een student-stageiaire of beginnend junior-medewerker. Zo leer je de praktijk van de advocatuur of het notariaat nog beter kennen. En ben je perfect voorbereid op je toekomst als junior-medewerker. Bekijk onze agenda op werkenbijstibbe.nl voor oriënterende evenementen of solliciteer via een van de sollicitatieformulieren op de website. Mocht je hier vragen over hebben, neem dan contact op met één van onze Recruiters:

Eva Boertje: Eva.Boertje@Stibbe.com // +31 20 546 05 93
Jasmijn Siewe: Jasmijn.Siewe@Stibbe.com // +31 20 546 01 33

NFT in de huidige juridische wereld

Een opkomende technologie gebaseerd op blockchain heeft een enorme invloed op de kunstwereld en zorgt voor een verschuiving in ons begrip van eigendom. Voordat wordt ingegaan op de evolutie van Non-Fungible Tokens (hierna: NFT), is het belangrijk om de definitie ervan te begrijpen. NFT's zijn digitale activa die een uniek en onvervangbaar karakter hebben, waarvan het eigendom is vastgelegd op een blockchain. Voorbeelden van NFT's zijn verzamelobjecten, digitale kunst, in-game items, domeinnamen, contracteigendom en kaartjes voor evenementen. Omdat NFT's niet-uitwisselbare gegevenseenheden zijn op een blockchain-netwerk, zijn ze goed beveiligd tegen manipulatie, duplicatie of vernietiging. Bovendien voegt de mogelijkheid om eigendom op de blockchain te verifiëren intrinsieke waarde toe aan NFT's.

De geschiedenis van NFT's vindt zijn oorsprong in 2014, toen Kevin McCoy de allereerste NFT genaamd Quantum creëerde. Het duurde echter tot 2017 voordat niet-fungibele tokens wereldwijd veel aandacht kregen. In tegenstelling tot eerdere blockchain-netwerken, die voor uitdagingen met betrekking tot handels- en eigendomsoverdracht stonden, bood Ethereum een betrouwbare oplossing door het creëren, programmeren, opslaan en verhandelen van tokens te vergemakkelijken. Ethereum is een community-gestuurde technologie die de digitale valuta ether (ETH) en talloze gedecentraliseerde applicaties aandrijft.¹ Daarnaast speelde Ethereum een cruciale rol bij het vereenvoudigen van het onboardingproces en het verminderen van toetredingsdrempels voor NFT's. Naarmate NFT's populairder worden, wordt het steeds interessanter om te anticiperen op hun juridische ontwikkeling. In dit artikel worden eerst de definitie en kenmerken van NFT's besproken, ten tweede het Nederlandse auteursrechtelijke juridische kader voor NFT's en als laatste wordt een korte samenvatting gegeven van een recent internationale uitspraak over NFT.²

Definitie en kenmerken van NFT's

Zoals genoemd zijn NFT's cryptografische tokens die worden gemaakt op de Ethereum-blockchain. Net als bij Bitcoin worden NFT's gemint en vervolgens verkocht. Er is echter een cruciaal onderscheid: hoewel Bitcoin als 'fungibel' wordt beschouwd, wat betekent dat de ene eenheid kan worden ingewisseld voor een andere zonder enig verschil in waarde of

functionaliteit, zijn NFT's 'non-fungibel'. Elke NFT is uniek en dient als bewijs dat de eigenaar, en alleen de eigenaar, eigendomsrechten bezit over een specifiek digitaal bezit. Een gewone internetgebruiker kan bijvoorbeeld een kunstwerk online bekijken, maar alleen de persoon die de NFT heeft gekocht die bij dat kunstwerk hoort, bezit het echt. Deze dynamiek brengt een krachtige verschuiving mee in de digitale kunst: het geeft exclusiviteit. Zodra een NFT is gemaakt op de Ethereum-blockchain, wordt deze vastgelegd in een enorm boek. Door eigenaar te zijn van de NFT, beschikt hij over het bewijs dat hij het overeenkomstige kunstwerk bezit. Hoewel het voor iedereen mogelijk blijft om een digitaal kunstbestand online te bekijken, kopiëren en delen, voorkomen NFT's het vervalsen van eigendom. Ze maken het mogelijk om het exclusieve eigendom van digitale kunst vast te stellen, iets dat voorheen onmogelijk was. Eenmaal gemint, blijft een NFT uniek gebonden aan de eigenaar op de Ethereum-blockchain, wat een oplossing biedt voor het verifiëren en bevestigen van eigendom in de digitale kunstwereld.

Makers van NFT's hebben de mogelijkheid om de tokens die aan hun werk zijn gekoppeld op unieke manieren te structureren. Ze kunnen de reproductierechten van het kunstwerk behouden en zelfs bepalingen opnemen voor automatische royalty-uitbetalingen wanneer de NFT wordt doorverkocht. Om dit te illustreren, kan de vergelijking gemaakt worden met het bezitten van een originele Picasso en de bijbehorende documentatie.

¹ Ethereum, ethereum.org

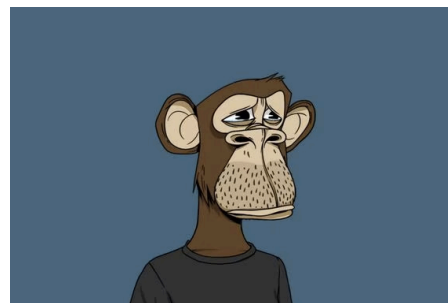
² J. Howell, 'A Brief History Of NFTs', 101blockchains.com

Kunstexperts verifiëren eerst de authenticiteit van de Picasso, bevestigen daarna het eigendom en voorzien de eigenaar ten slotte van officiële documenten. Hierdoor wordt zijn eigendom van een originele Picasso erkend in de kunstwereld. Het grote verschil met NFT's is dat deze de mogelijkheid bieden om het eigendom van digitale activa te verifiëren. In het verleden was het onmogelijk om deze doelen voor digitale kunst te bereiken. Hoewel iemand digitale kunst kon maken en erkend werd als de maker, was het voor iedereen gemakkelijk om het met één klik op de knop te dupliceren en met de wereld te delen. Wanneer kunst voor onbepaalde tijd met een simpele screenshot kan worden gedupliceerd, hebben kunstenaars zeker juridische middelen om zich te beschermen tegen ongeoorloofd commercieel gebruik van reproducties. Het wordt echter een uitdaging om te bepalen wie de eigenaar is van het originele stuk en waaruit het originele stuk bestaat. Voordat NFT's in beeld kwamen, was er geen algemeen aanvaarde methode om het 'originele' stuk van een digitaal kunstwerk vast te stellen. Bovendien was er geen algemeen aanvaarde manier om het eigendom van dergelijke stukken te bewijzen of over te dragen. NFT's hebben een verandering gemaakt in dit opzicht en hebben ingrijpende veranderingen in de kunstwereld teweeggebracht.¹

Juridische kader in Nederland

Het is van belang om het onderscheid tussen on-chain NFT's en off-chain NFT's duidelijk te maken. Terwijl on-chain NFT's volledig op de blockchain bestaan, doen off-chain NFT's dat niet. Laatstgenoemde bestaat uit twee delen: het 'smart contract' en de metadata voor het daadwerkelijke kunstwerk.² Een NFT-doorverkoop kan in sommige gevallen een auteursrechtelijke inbreuk maken, afhankelijk van of de NFT het kunstwerk in zijn geheel bevat (on-chain) of een link naar het kunstwerk (off-chain). De vraag die centraal staat, is of er een 'mededeling aan het publiek' is. In het geval van on-chain NFT's is het vrij eenvoudig. Omdat het kunstwerk in de NFT zelf is opgenomen, wordt het doorverkopen van de NFT gezien als een

mededeling aan hetzelfde publiek als bij het oorspronkelijke maken van de NFT. Dit resulteert derhalve niet in een schending van het auteursrecht. Wanneer een URL naar het digitale kunstwerk wordt verstrekt, bij off-chain NFT's, wordt de zaak gecompliceerder. Het hangt dan van specifieke omstandigheden af of doorverkoop in strijd is met het auteursrecht. Als het kunstwerk vrij toegankelijk is op de site waarnaar de URL verwijst, zal doorverkoop meestal geen inbreuk maken op het openbaarmakingsrecht. In andere gevallen is een individuele beoordeling vereist. Meestal lijkt de NFT-gemeenschap te geloven dat het doorverkopen van NFT's is geaccepteerd, maar er zijn maar weinig bekende juridische geschillen over dit onderwerp. Toch blijft dit een complex juridisch gebied waarbij de specifieke omstandigheden van elk individueel geval van groot belang zijn. Wat als er door iemand anders dan de maker zonder toestemming een tweede NFT van hetzelfde digitale kunstwerk wordt gecreëerd? Digitale kunstwerken zijn immers eenvoudig te kopiëren. Als dit zich daadwerkelijk verwezenlijkt, is sprake van inbreuk op het auteursrecht en kan de maker in dit geval juridische stappen ondernemen, zoals het eisen van een verbod. Bij de aankoop van een NFT krijgt de koper niet automatisch de auteursrechten op het kunstwerk. Bij het ongeoorloofd creëren van een tweede NFT door een derde partij kan dit nadelige gevolgen hebben voor de koper. Er ontstaan nu twee NFT's die naar hetzelfde digitale kunstwerk verwijzen, wat de zeldzaamheid ervan vermindert en mogelijk de verkoopprijs naar beneden drukt. Als een inbreuk op het auteursrecht wordt vastgesteld, rijst de vraag of de koper zich kan verzetten tegen het creëren en verhandelen van een tweede NFT door een derde partij.

¹ Logan Kugler, 'Non-Fungible Tokens and the Future of Art', Communications of the ACM 2021/64, afl. 9, p-19-20

² M. Teiss, 'The Difference Between On-Chain vs. Off-Chain NFTs', dexterlab.com

Dit wordt meestal bekeken vanuit het perspectief van de koper als licentienemer, omdat NFT-aankopen vaak gepaard gaan met een licentie. Volgens de Nederlandse wet kan een licentienemer op grond van art. 27a lid 2 van de Auteurswet zelf een vordering tot schadevergoeding of winstafracht instellen, maar niet tot verbod. Voor verbodsvorderingen moet de licentienemer wachten op actie van de auteursrechthebbende. De koper van een NFT heeft dus weinig mogelijkheden om op te treden tegen het ongeoorloofd creëren van een tweede NFT door een derde partij, zelfs als hij een licentie heeft verkregen. Licentienemers hebben meestal alleen het recht om een schadevergoeding of winstafracht te vorderen, niet om een verbod op inbreuk te eisen. De enige effectieve optie voor een koper is om een lastgevingsovereenkomst met de auteursrechthebbende te sluiten, waardoor hij kan optreden tegen inbreuk.¹

Internationale juridische zaak over NFT's

De rechtbank van Rome heeft onlangs een uitspraak gedaan in de eerste Italiaanse zaak met betrekking tot inbreuk op intellectuele eigendomsrechten door de verkoop van NFT's. De zaak draaide om een bekende Italiaanse voetbalclub die een bedrijf aanklaagde dat NFT- speelkaarten van een bekende voetballer in het teamtenu op de markt bracht, inclusief de kenmerkende merktekens van de club. De NFT's werden verkocht op een bekend platform en werden door eerste kopers ook doorverkocht, waarbij het bedrijf achter de NFT's nog steeds inkomsten ontving. De rechtbank oordeelde dat het gebruik van de handelsmerken van de voetbalclub voor commerciële doeleinden niet gerechtvaardigd was, zelfs niet met toestemming van de speler, omdat het bedrijf toestemming had moeten krijgen om de merktekens van de club te gebruiken. De bekendheid van het team droeg bij aan de waarde van de NFT's. De rechtbank stelde ook vast dat de handelsmerken van de voetbalclub voldoende bescherming genoten en dat de verkoop van NFT's inbreuk maakte op deze merken, omdat het de valse indruk kon wek-

ken van een commerciële band tussen de twee bedrijven. De rechtbank gaf de voetbalclub grotendeels gelijk en vaardigde een bevel uit dat zich uitstreckte tot de productie, marketing en promotie van de betwiste NFT's en inhoud. Het bevel dekte ook andere NFT's en digitale inhoud met dezelfde afbeelding of merktekens. Dit bevel bleef van kracht, zelfs nadat het bedrijf de productie en marketing van de NFT's had stopgezet. De uitspraak benadrukte de interpretatie van 'commercieel gebruik' en de bescherming van geregistreerde handelsmerken. Het bevestigde ook de mogelijkheid van 'dynamische bevelen' met betrekking tot NFT's en inbreuken op het intellectuele eigendom in metaverse-gerelateerde zaken. In deze zaak trad de voetbalclub rechtstreeks op tegen het bedrijf dat de inbreukmakende NFT's verkocht, maar in de meeste gevallen zijn details van de verkopers onbekend. De inwerkingtreding van de Digital Service Act zou binnenkort kunnen helpen om deze informatie te verkrijgen door online platforms te verplichten informatie over handelaren vrij te geven, maar tot die tijd zouden rechthebbers nog steeds via rechtszaken tegen de platforms moeten optreden om gebruikersgegevens te verkrijgen en actie te ondernemen.²

1 I Koumans, 'Handel in digitale kunst door middel van NFT's. Do NFT's make the internet ownable?'. AA 2023 afl. 556, p. 563-567.
2 V. Mazza, 'Italian court rules on the first case of trademark infringement through NFTs', dlapiper.com.

In conclusie vertegenwoordigen Non-Fungible Tokens een baanbrekende verschuiving in de digitale kunstwereld, waardoor eigendom en authenticiteit van digitale activa kunnen worden vastgesteld. Het juridische kader rond NFT's blijft echter complex en evolueert. In Nederland, zoals in veel andere rechtsgebieden, draait het om het onderscheid tussen on-chain en off-chain NFT's bij het beoordelen van auteursrechtelijke inbreuken. Kopers van NFT's hebben beperkte juridische mogelijkheden in geval van inbreuk, terwijl auteursrechthebbenden doorgaans verbodsacties kunnen instellen.

Een recente Italiaanse juridische zaak toont aan dat intellectuele eigendomsrechten in verband met NFT's kunnen worden beschermd, met 'dynamische bevelen' als veelbelovend juridisch instrument. Identificatie van inbreukmakers op NFT's blijft echter een uitdaging. Met de aankomende Digital Service Act kunnen verbeteringen worden verwacht in de handhaving van intellectuele eigendomsrechten met betrekking tot NFT's. NFT's voegen een spannende dimensie toe aan de kunstwereld, maar er blijven juridische vraagstukken die moeten worden aangepakt om de rechten van kunstenaars en kopers te waarborgen en de toekomst van NFT's te vormen.

Namens de redactiecommissie,

Yong Hui Zhou

LISA gaat kolossaal: een terugblik op de lustrum-week

Afgelopen mei vierde LISA haar vierde lustrum. Het thema van dit lustrum was "Kolossaal", gebaseerd op de naam van de eerste elektronische computer: "Colussus". Het draaide deze lustrumweek om de rechtenstudent als klein individu in de constant groeiende wereld. In dit artikel zal op de lustrumweek worden teruggeblikt, zodat deze week nog lang mag blijven.

Grand Slam padeltoernooi

De lustrumweek werd maandag 15 mei afgetrapt met padel en netwerken. De LISA-leden en een aantal sportievelingen van de kantoren ICT Recht en Bout Advocaten verzamelden maandagmiddag bij de Peakz Euroborg voor een spannend potje padel.

De lustrumcommissie schitterde in hun roze zweetbandjes met hun roze fluitjes op de padelbaan. Ook de deelnemers schitterden en verschenen in LISA-tenue. Deze sportievelingen werden aangemoedigd door een berg aan powerfood. Krentenbollen, powerbars, bananen en biertjes was alles wat de LISA-leden nodig hadden om deze energieke middag vol te houden. Waar de afvallers zich vermaakten onder het genot van wat biertjes, streden twee teams voor de titel. Het hoogtepunt van het toernooi was de spannende finale tussen het team van Sander Polstra en Lotte Derksen en het team van Hendrik van Dijk en Milan van de Spoel. Uiteindelijk triomfeerden Sander en Lotte en wonnen zij de felbegeerde padelrackets. De sportieve middag werd afgesloten met een diner voor de lustrumcommissie, het kandidaatsbestuur en vertegenwoordigers van de advocatenkantoren.

Grand Opening

's Avonds vond de Grand Opening van de lustrumweek plaats bij Buckshot Cafe. De lustrumcommissie opende de avond met een inleidend praatje. De sectie IT-recht was ook aanwezig en Aline Klingenberg en Tim van Zuijlen hebben een woordje gesproken op het podium. Ook Sander en Lotte mochten het podium op als winnaars van het toernooi. De avond moest even loskomen, maar uiteindelijk werd dit een zeer memorabele opening. Er werd veel gedronken en de bitterballen smaakten verrukke-

lijk. Deze avond heeft de toon gezet voor een geweldige lustrumweek.

Kroegcollege

Dinsdagavond stond een informatief kroegcollege op het programma, verzorgd door Bout Advocaten. Iedereen kwam mooi uitgedost op het kantoor aan. Centraal stond de Uberzaak/platformarbeid in het college van mr. J.H. Mastenbroek. De studenten hebben daarnaast nieuwe kennis mogen opdoen in gesprek met mr. H. Wids. Het was een zeer interessant en actief college, doordat de studenten veel vragen stelden. Vervolgens werd onder het genot van wat biertjes de vergaarde kennis nog eens nabesproken. Als afsluiter zijn de leden 's avonds nog de stad ingegaan om de Meikermis te bezoeken.

Grand Prix Karten

De woensdag bracht enige competitieve spanning met zich mee. De leden mochten karten en streden in drie groepen om de snelste tijden om zich te kunnen kwalificeren voor de finale. Er waren een aantal opvallende momenten op de baan. Zo werd Abe van de baan afgedrukt door Lars, dit leverde de nodige frustratie op bij Abe. Alle ego's kwamen omhoog en vriendschappen werden op het spel gezet, Abe heeft aangegeven nog steeds de frustratie van die middag te voelen. Ook Lena's spectaculaire crash zorgde voor de nodige sensatie voor de kijkers. Na een spannende finale beklommen Manu, Joshua en Thijs uiteindelijk het podium. Onze eigen Max Verstappen, Manu, mocht als een echte winnaar de champagne poppen. Na de race zijn de vriendschappen hersteld door 's avonds in groepjes af te spreken en gezellig te eten. Zo blijkt maar weer: de liefde gaat door de maag.

Sailors Club

Onze schippers, matrozen en dronkenlappen, in andere woorden, onze lieve leden, trokken er donderdag op uit voor een dagje zeilen op een klipper. Sophie en Abe bereidden op de vroege ochtend/late nacht al een uitgebreide lucht voor. De rest van de commissie deed de laatste boodschappen om goed voorbereid het water op te gaan. Ondanks een klein bus-halte-incident wist iedereen uiteindelijk op tijd aan boord te komen. Onze brakke leden zagen er weer op en top uit in hun chiqueste kleding. Onder leiding van kapitein Jan zeilde de 'Willem Jacob' richting Schiermonnikoog. Na een kwartier kwam de waterpolitie de verdachte boot vol studenten al controleren. Met Nynke tijdelijk aan het roer werd de waterpolitie overtuigd om de boot verder te laten zeilen. Er werd lekker gezongen, gedronken en gegeten en de tijd vloog voorbij. Bas en Joshua klommen de touwen in en ook Roman voelde zich een heuse matroos. Anderen hadden iets meer moeite met de boottocht, vooral onder in het ruim voelde je de golven iets te goed. Met de zeemansliederen op de box en een heerlijk zonnetje werd de zeiltocht een onvergetelijke ervaring.

Alumnidiner

Vrijdag bracht het almunidiner oud-leden en huidige leden samen voor goede gesprekken. Onder het genot van een lekker drankje en een overvloed aan eten konden de oud-leden leuke herinneringen ophalen. Het overheerlijke diner vormde een erg nodige en enorm goede bodem voor het eindfeest dat volgde.

Kolossaal Eindfeest

Het lustrum werd afgesloten met een knal op vrijdagavond. De leden, niet-leden, docenten en alumni liepen vanaf 10 uur een blauwversierd Newscafé binnen. DJ Hugo Brent zorgde voor de muziek, terwijl de feestgangers zich stortten op de onbeperkte drankjes. Abe gaf als voorzitter van de lustrumcommissie een speech en ook Nynke kwam als voorzitter het podium op voor een praatje over het afgelopen lustrumjaar. Als kers op de taart zong Job het lustrumlied, daarna kon de nacht echt beginnen. De straaljagers en de ijsbeertjes gingen er goed in. De avond is vastgelegd door fotograaf Gauke, zodat iedereen dit kolossale eindfeest zich nog lang mag herinneren. Met 120 man is er goed feest gevierd. Lieve aanwezigen, bedankt voor de geslaagde avond.

Het vierde lustrum kan de boeken in als een kolossaal jaar. De lustrumweek was een memorabele week vol sport, kennis, avontuur en feest. De lustrumcommissie kijkt met trots terug op de week en kijkt alvast uit naar het overdrachtsdiner over 5 jaar. Op naar de volgende 5, waarin nog vele vriendschappen tot stand mogen komen tussen de leden van LISA.

Met dank aan de lustrumcommissie!

Namens de redactiecommissie,

Anniek Bos

Interview met de Lustrum Commissie

Stel jezelf voor:

Abe: Ik ben Abe. Dit is nu mijn derde commissie bij LISA. Ik heb eerst de excursie gedaan en toen de BSR met Nynke, Gadizja, Annika en Lotte. Ik doe nu de luco. Verder zit ik in de master IT-recht. Verder ben ik al 4 jaar lid van Gyas. Ik ben nu veel bezig met wielrennen. Ik werk bij privacy1. Ook hou ik echt van uiteten gaan en van vakanties.

Dagmar: Ik ben Dagmar, ik ben 21 jaar. Vorig jaar heb ik de stufaco gedaan en dit jaar de luco. Mijn hobby's zijn vooral met vrienden en vriendinnen leuke dingen doen. Ook heb ik een konijn. Ik woon tegenover de Sigaar, daar ben ik ook vaak te vinden.

Gadizja: Over 2 dagen ben ik 25 (ondertussen 25), halve Sarah... Ik vind het verder leuk om verschillende sporten uit te proberen, volgende week ga ik me inschrijven voor windsurfen. Ik hou van reizen, volgend jaar ga ik reizen door Azië. Ik hou ook van festivals.

Roman: Ik mag nog 5 jaar genieten van het feit dat ik geen 25 ben. Ik doe nu de master privaatrecht. Ik zit op waterpolo, dat doe ik al mijn hele leven. Onlangs heb ik een nieuwe hobby ontdekt, maar dat is off the record... Dat heeft verder ook niets met mijn persoonlijkheid te maken. Verder werk ik bij de deurwaarder, samen met Sofie spoor ik wanbetalers op.

Sander: Ik ben Sander, ik ben 27 jaar. Werd ik maar 25... Ik heb de master privaatrecht gedaan, nog niet afgerond want ik ben nu 2 jaar bezig met mijn scriptie. Vorig jaar heb ik de accie gedaan en dit jaar de luco, allebei erg leuk. Ik ben lid bij GCHC, ik doe daar ook een commissiejaar. Ik zit verder ook bij SGOR, daar zit ik in de bedrijfsjuridiek. Binnenkort ga ik naar Utrecht, dan zit mijn studentenleven erop helaas.

Hoe ben je bij LISA gekomen?

Gadizja: Ik zou het eigenlijk niet meer weten. Ik begon ook in de coronatijd, dus ik had mijn eerste jaar de Oblomov niet eens gezien. Ik weet nog wel dat ik werkcollege had van Annemarie en zij vroeg ons altijd mee naar de LISA. Later dacht ik "samenvattingen? Mooi!". Na mijn bestuursjaar bij TJAS wilde ik ook graag iets studiegerelateerd doen. Dus toen heb ik commissie gedaan bij Simon van der Aa en de accie bij de LISA.

Roman: Ik vond dat ik wel oud genoeg was om bij een studievereniging te gaan. Ik deed de IT-bachelor, dus toen ben ik bij LISA gegaan. Ik heb toen op Facebook een berichtje gestuurd naar de LISA dat ik graag commissie wilde doen. Dat jaar was ik voorzitter van de excursie. Dat jaar was wel tijdens Covid, dus ik heb alleen mijn commissiegenoten gezien. Ondanks dat had ik een hartstikke gezellig jaar.

Sander: Ik heb mijn bachelor in Utrecht gedaan. Daarna ben ik er even tussenuit geweest en ben ik samen met mijn broertje een eigen bedrijfje begonnen. Toen kwam corona, dus besloot ik mijn master te starten in Groningen. Ik heb toen een masterclass octrooirecht online gevolgd en daar kwam ik Gadizja tegen. Ik was Abe ook al eens tegengekomen met zeilen. Maar eigenlijk kende ik nog niemand in Groningen, dus ik ben naar een LISA borrel gegaan. Daar was iedereen super open, daarna heb ik gesolliciteerd voor de activiteitencommissie.

Abe: Ik kwam tot de conclusie dat ik geen bovengemiddelde bachelor cijfers had. Daarom wilde ik graag commissie doen, om toch nog interessant te blijven. Ik werkte toen met Jeroen van de Beek en hij heeft mij gevraagd voor een commissie bij LISA. Ik ben bij de excursie terechtgekomen en dat was zo leuk dat ik ben gebleven.

Dagmar: Ik zat in mijn eerste jaar, dat was het corona jaar. Ik koos in het tweede jaar de richting IT-recht en ik kwam niet veel in aanraking met andere studenten, daarom wilde ik graag commissie doen bij LISA. Mijn eerste commissie jaar was niet zo actief door corona. Toen probeerde ik nog een jaar en dat was super leuk. Zo leuk dat ik nu ook bestuur ga doen!

Wat is de grootste uitdaging binnen de commissie?

Roman: Tot nu toe ging het best wel makkelijk. Een tweede commissieweekend organiseren is waarschijnlijk de grootste uitdaging.

Abe: Ja eens. Het eerste weekend was zo leuk dat we graag een tweede weekend willen, maar bepaalde mensen hebben het erg druk.

Sander: De grootste uitdaging zal nog wel blijken tijdens de lustrumweek.

Wat denken jullie dat jullie favoriete activiteit van het lustrum gaat zijn?

Gadizja: Zeilen!

Roman: Padeltoernooi!

Sander: Ik heb ook echt wel zin in het padeltoernooi.

Abe: Het kroegcollege, nee ik denk inderdaad zeilen.

Dagmar: Ik denk dat wanneer Abe zijn praatje heeft gehouden en Job heeft gezongen op het eindfeest dat dat super leuk wordt. Dan staan we daar toch met z'n allen en dan hebben we het gewoon gedaan!

Wat willen jullie worden?

Gadizja: Ik wilde grafover worden. Net zoals Indiana Jones. Toen ik door had dat dat niet realistisch was, wilde ik wel archeoloog worden. Dat klonk uiteindelijk toch wel saai.

Roman: Vroeger wilde ik altijd boer worden. Daarna wilde ik graag cameraman worden. Ik was groot fan van Star Wars, toen snapte ik nog niet dat alles met de computer gemaakt werd, dus toen wilde ik wel heel graag daar cameraman zijn. Dat hoef ik nu niet meer te worden.

Sander: Nu wil ik graag advocaat worden. Vroeger wilde ik architect worden. Ik bouwde ook altijd met lego en ik hield van zandkastelen bouwen. Ik bouwde ook vaak online pretparken, ik kon alleen niet met geld omgaan, dus ik ging altijd failliet.

Abe: Vroeger wilde ik graag vuilnisman worden. Het feit dat je achterop de auto mocht staan zonder gordel vond ik echt geweldig. Mijn ouders zetten me ook echt op het aanrecht om naar de vuilniswagen te kijken.

Dagmar: Vroeger wilde ik altijd beroemd worden. Ik wilde heel graag Kathleen worden van K3. Ik kan alleen niet zingen, maar ik gaf wel altijd showtjes. Mijn droom viel in duigen toen mijn moeder zei: "Nou, dit wordt hem niet". Als ik nu iets moet kiezen, zou ik advocaat worden. Maar het liefste ga ik gewoon ergens aan de zee rondhuppelen!

Wat is jullie favoriete vakantieland?

Gadizja: Ik denk toch wel Marokko. Wanneer ik daar ben, bedenk ik mij toch dat ik dat ook ben. Ik vind het ook een heel bijzonder land en ik vind de mensen echt fantastisch. De mensen zijn heel gastvrij, mensen die je op straat spreekt vragen je gewoon om vanavond te komen eten.

Roman: Ik zou een land in Scandinavië kiezen, Noorwegen of Zweden. De steden zijn super schoon, vergeleken met Zweden is Nederland echt een gore bende. De mensen zijn allemaal gelukkig voor mijn gevoel. De steden zijn ook heel ruim, er loopt niemand voor je voeten als je daar rondloopt.

Sander: Toch wel Bonaire. Ik hou ervan dat er gewoon gaten in de weg zitten. Ik noem het toch een soort pirateneiland. De strandfeesten en de ontspannen sfeer, de Amstel Bright, ik vind het top. Het is gewoon Nederlands maar zonder regels, alles boeit wat minder.

Abe: Ik ben net een weekje naar Denemarken geweest. Ik kom er eigenlijk elk jaar sinds dat ik 1 ben, vaak in de meivakantie. Het is er rustig en de natuur is prachtig. We gaan altijd ergens anders heen, maar wel meestal een kustplaatsje.

Dagmar: Ik kies voor Frankrijk. Ik vind de Franse mensen wel heel leuk, ondanks dat veel mensen het daar niet mee eens zullen zijn. De westkust vind ik wel heel erg leuk. Daar hebben m'n ouders ook vrienden wonen, super gezellig om die mensen dan weer terug te zien!

Wat waarderen jullie aan LISA?

Abe: De mensen. Je voelt je snel thuis. Het zijn hele gezellige mensen, die niet uit de hoogte doen.

Sander: Ja, daar ben ik het wel mee eens. Toen ik voor het eerst bij LISA kwam, merkte ik dat meteen. Ik kende nog niemand, maar ik werd hartstikke open ontvangen.

Abe: Ja, wel een grote vriendengroep!

Dagmar: Ik waardeer toch echt wel de openheid en dat zeg ik niet alleen als KB. Het is inderdaad wel een vereniging die aanvoelt als een vriendengroep.

Hebben jullie tips voor de opvolgers over 5 jaar?

Gadizja: Ik wil wel graag een overdrachtsdiner!

Sander: Ja ik ook, het lijkt me super leuk om te zien hoe het dan gaat met LISA.

Hoe vaak dragen jullie de limited edition lustrum sleeve?

Dagmar: Ik denk wel 1 keer per week. Maar ik heb er ook 3. Ik slaap in het lustrum T-shirt. Ik zou voor de bekendmakingsborrel shirts laten bedrukken, maar ik had daar het verkeerde jaartal erop laten zetten. Dit shirt draag ik dus alleen in bed.

Abe: Ik gebruik mijn crewneck het meest.

Gadizja: De merch is ook niet aan mij besteed. Het shirt was wit, maar nu is de mijne rood, omdat ik er pasta in heb gegeten.

Roman: Ik moet heel eerlijk bekennen dat ik mijn longsleeve niet meer heb gedragen sinds de bekendmaking. Hij hangt sindsdien in de kast van mijn vriendin. Maar ik ga hem zeker even ophalen voor het lustrum! Ik ben ook heel onhandig, dus wit is ook niet aan mij besteed.

Sander: Ik draag hem eigenlijk ook niet vaak.

Abe: Op een dag worden de longsleeves wel erg veel waard, er zijn er maar 40 van. Het is ook wel een topvereniging, dus iedereen wil die op een dag. Plus Dagmar wordt later beroemd.

Namens de redactiecommissie,

Kirsten en **Anniek**

Tante LISA

"Dat ik vrienden ben met Dagmar, dat maakt mij gewoon een pedo" - **Sander**

"Het is Maurijn Hoes, maar heeft hij ook hoes?" **Bart**

"Dat is wel echt het Mekka van alle studieplekken" - **Lars over de CMB**

"Echte matties zoenen elkaar voor het slapen" - **Sybren**

"Ik ben een slet voor de Waddenzee" - **Nynke**

"Is toch mooi, op je kleinkinderen hun bank schijten" - **Hendrik**

"Kijk dat is een zwerrie!" - **Louisa**

"Je moet een gegeven peuk niet in de bek kijken" - **Sybren**

"Ik hoef geen leuke dag te hebben, ik wil gewoon mensen vernederen" - **Hendrik**

"Ik heb altijd sos bij mij, maar snuif nooit!" - **Elize**

"Mannen zijn op pannen deze dagen" - **Nynke**

"Het is maar een keer het vierde lustrum" - **Bart**

De 'stoere Joere' pagina

Quotes door en over Jurre

"Ben jij Harry Potter?" ~ **Random chick tegen Joere**

"Raar woord eigenlijk. Universiteitbibliotheek" - **Jurre**

"Ik zit hier met een koubroek (=korte broek)" - **Jurre**

"Slay the day away Lot" - **Jurre**

"Ik blijf gewoon staan totdat goldband komt" - **Jurre op Kingsland**

"Ik heb even sos gedaan en toen was het wel mooi" - **Stoere Joere**

"Eerlijk ik zou Macron in elkaar kunnen slaan" - **Stoere Joere**

tijdens 30 seconds

Maurijn: iemand die altijd krijgt wat hij wil

Jurre: Hendrik